

ТРЕЦІ ЭТАП XXXIII РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ
ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА»
I «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ I ЛІТАРАТУРЫ

ДАВЕДКІ

11 клас

Варыянт I

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы	4	6	6	4	5	5	5	6	5	4	50

Заданне 1

аб'інець		аддзяліць	+
скеміць		развіццё	
засляпіць		заспяваць	+
бессістэмны	+	раздзявальня	+

Заданне 2

ва ўсе лапаткі як жару ўхапіўшы як падсмалены як з перуна	<i>на злом галавы</i>
адкуль ні вазьміся як гром сярод яснага неба ні адсюль ні адтуль	<i>як (нібы) снег на галаву</i>
кусаць <сабе> локці рваць на сабе валасы ламаць сабе рукі	<i>насыпаць галаву попелам</i>

Заданне 3

ПРЫКЛАДНЫ ВАРЫЯНТ ПЕРАКЛАДУ:

Яшчэ шырэй расчыніліся дзверы, і ўварвалася яшчэ адна асоба мужчынскага полу ў халаце. Трушчачы (*раструшчваючы*) пабітыя шыбы (*пабітае шкло*), яна кінулася не да сабакі, а да шафы, расчыніла яе, і ўвесь пакой напоўніла (*запоўніла*) салодкім і моташным (*моташлівым*) пахам. Затым асоба навалілася на сабаку зверху жыватом, прычым сабака з захапленнем цягнуў (*грызануў, грызянуў*) яе вышэй шнуркоў на чаравіку. Асоба войкнула, але не разгубілася (*Паводле М. А. Булгакава*).

Заданне 4

Назва расліны	Утваральная аснова	Спосаб словаўтварэння
Узор: <i>Канюшына лугавая</i>	луг (□) + ав (ы)	суфіксальны
<i>Кроп духмяны</i>	дух(□) (у значэнні пах) + мян(ы)	суфіксальны
<i>Бабок трохлісты</i>	тр(ы) + ох + ліст(□) + ø (ы)	складана-нульсуфіксальны
<i>Драсён змяіны</i>	змяй (а) + ін(ы)	суфіксальны
Глог <i>пяціпесцікавы</i>	пяць(а) + і + песцік(□) + ав (ы)	складана-суфіксальны

Заданне 5

АПОВЕСЦЬ МІНУЛЫХ ГАДОЎ («БЕЛАРУСЬФІЛЬМ»)

Распавядаюць – дзеяслоў, аг. значэнне працэсу маўлення, п. ф. – распавядаць, аснова цяперашняга часу – *распавядай*–..., аснова інфінітыва – *распавяда*–, незвар., зак. трыв. (незакончанае трыванне), асаб., Н-спр. (I спражэнне), абв. л., цяп. ч., 3 ас.; мн. л., выказнік.

(3) **найважнейшымі** (падзеямі і фактамі) – прыметнік, значэнне гранічнай якасці; п.ф. – *найважнейшы* (*важны*); якасны; поўн.ф.; прэстая ступ. параўнання (*найвышэйшая ступень параўнання, простая форма*); мн.л., т.скл.; у сказе азначэнне.

Звязаная (легенда) – асобая форма дзеяслова – дзеепрыметнік, абазн. прымету дзеяння (*абазначае прымету прадмета паводле дзеяння*); п. ф. – *звязаны*, утвораны ад асновы цяперашняга часу (*ад асновы інфінітыва*) *вяза*–, поўная форма, зак. тр., зал. ст., прош. ч., ж. р., адз. л., н. скл.; у сказе ўваходзіць у склад адасобленага азначэння.

Кожнага (горада) – займеннік, выражае значэнне прыналежнасці (*выражае значэнне раздзельнасці – выдзяляльнае значэнне*), п. ф. – *кожны*, адносны (*азначальны*); р.скл., м.р., адз.л.; дапасуецца да наз. *горад*; у сказе азначэнне.

На (гербах) – прыназоўнік, прычыннае значэнне (*аб’ектнае значэнне*), нязмен., невытв., просты; ужыты з назоўнікам *гербах* у т.-скл. (*месным склоне*); у складзе дапаўнення.

Заданне 6

– Марэк, прывітанне! Гражына сказала, што (*že*) ты даўно ў Беларусі. Падкажы, калі ласка, што (*co*) можна набыць у якасці сувеніру?

– Вітаю, Агнешка! Я параіў бы купіць льяныя сурвэткі, лялькі і іншыя вырабы з лёну, што (*co*) падабаюцца ўсім турыстам. Спадзяюся, што (*že*) яны спадабаюцца і тваім родным. Дарэчы, а як Анжэй?

– Я ведаю, што (*že / co*) ён мне напіша.

– Добрых пакупак!

Каментар:

У польскай мове *że* ужываецца на месцы беларускага злучніка *што*, а *co* на месцы адноснага займенніка *што*, які выступае ў якасці злучальнага слова паміж часткамі складажалежнага сказа. У сказе *Я ўпэўнена, што ён мне напіша* назіраецца сінкрэтызм, таму можна выкарыстаць як *że*, так і *co*.

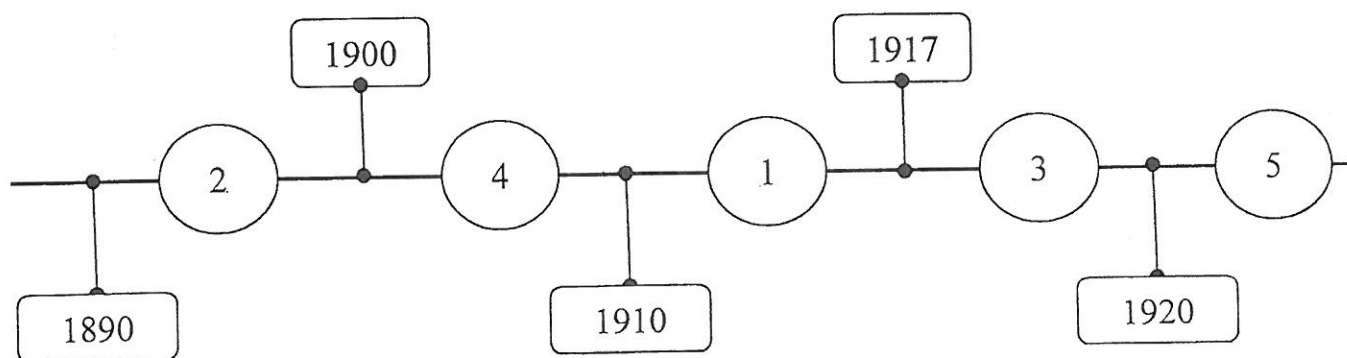
Заданне 7

Падсобныя, гаспадарчыя пабудовы і прыстасаванні	Прызначэнне
1. Азярод:	прыстасаванне з слупоў і жэрдак для дасушвання збажыны, травы і пад.; <i>пярэплат</i> .
2. Гумно:	вялікая халодная будыніна для складвання і абмалоту збожжа.
3. Істопка:	памяшканне для захавання агародніны і іншых прадуктаў.
4. Паветка:	памяшканне для захавання дроў, саней, калёс, прылад сялянскай працы.
5. Свіран:	халодны будынак, прызначаны для захоўвання збожжа, мукі і іншых прадуктаў, а таксама рэчаў і пад.

Заданне 8

Каментар: за кожны правільны прыклад налічваецца 1 бал, за кожную правільную схему – 0,5 бала. У прыкладах з двухскадовай стапой дапускаюцца адступленні ў выглядзе пірыхія і спандэя.

Заданне 9

Аўтар і назва зборніка	Год выдання
1. Максім Багдановіч, «Вянок»	1913 (1914)
2. Мацей Бурачок, «Дудка беларуская»	1891
3. Алесь Гарун, «Матчын дар»	1918
4. Янка Купала, «Жалейка»	1908
5. Пімен Панчанка, «Упэўненасць»	1938

Заданне 10

1. Выпішыце <i>параўнанне</i>	<i>як рэкі</i>
2. Выпішыце адну метафару з <i>другога сказа</i>	<i>цякуць дарогі / лугі маленства / вырастаюць надзеі</i>
3. Выпішыце адзін эпітэт з <i>трэцяга сказа</i>	<i>Млечная</i> (дарога) / <i>цёмная</i> (зямля) / <i>веснавая</i> (зямля)
4. Які <i>сінтаксічны сродак мастацкай выразнасці</i> выкарыстаны ў гэтым урыўку	<i>анафара</i>

Каментар: за кожны правільны адказ налічваецца 1 бал.